

dr hab. Agnieszka Bielawska

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM

Zakład badań nad integracją europejską

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Joanny Karpińskiej-Olszewskiej, *Relacje samorządów Dolnego Śląska i Saksonii w perspektywie polityki regionalnej Unii Europejskiej od 2004 roku*, Wrocław 2023, ss. 181.

Współpraca międzynarodowa samorządów, zwana również dyplomacją oddolną (A. Skorupska) i paradyplomacją (B. Ostrowski), powiązana jest, w dużej mierze, z prawnymi podstawami owej współpracy oraz z ogólną sytuacją polityczną i społeczno-gospodarczą państw i regionów. Niewątpliwie wpływ na nią ma również zaangażowanie samorządów we współpracę międzynarodową, wyrażające się w zawieranych umowach, realizowanych wspólnych projektach, wymianie doświadczeń i uczestnictwie we wspólnych działaniach społecznych. Motywacją do kooperacji jest poparte badaniami przekonanie, że tego rodzaju współpraca przyczynia się do rozwoju regionów oraz wpływa na podniesienie jakości życia mieszkańców. Najczęściej opiera się ona na stałym partnerstwie, którego podstawą jest podpisana umowa lub list intencyjny.

Województwo Dolnośląskie utrzymuje partnerstwo regionalne z Wolnym Państwem Saksonia od 1999 roku. Jest ono realizowane na podstawie *Wspólnego oświadczenia o współpracy*. Dzięki owemu partnerstwu w ciągu ponad 20 lat nawiązano wiele intensywnych relacji regionalnych, samorządowych i obywatelskich w dziedzinie edukacji, nauki, biznesu, kultury i ekologii. Wspieranie współpracy obu regionów w różnych dziedzinach jest m.in. celem Biura Łącznikowego Wolnego Państwa Saksonia we Wrocławiu, które działa od 2012 roku, oraz Regionalnego Biura Dolnego Śląska w Dreźnie, utworzonego w 2021 roku. Z perspektywy ilości i jakości podjętych działań, współpracę Saksonii z Województwem Dolnośląskim uważać można za modelową. Niewątpliwie przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku wzmocniło ją oraz otworzyło nowe możliwości ze względu na unijny cel zmniejszenia dysproporcji w zakresie rozwoju różnych regionów, a zatem możliwość skorzystania ze środków na przykład z Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia.

Doktorantka Joanna Karpińska-Olszewska połączyła w swojej rozprawie kwestię relacji samorządów Dolnego Śląska i Wolnego Państwa Saksonii z wpływem jaki na owe relacje wywarła polityka regionalna Unii Europejskiej. Jej rozważania są istotne dla szerszych refleksji dotyczących współpracy zagranicznej regionów i samorządów państw członkowskich Unii. Są również ważne w kontekście dyskusji o kompetencjach samorządów do uczestnictwa w stosunkach międzynarodowych oraz metodach i rodzajach podejmowanych przez samorządy działań.

Przyjęty w rozprawie doktorskiej układ chronologiczno-problemowy sprawia, że jej struktura jest logiczna i przejrzysta. Została ona podzielona na wstęp, 5 rozdziałów (I. *Istota polityki regionalnej Unii Europejskiej*, II. *Specyfika wzajemnych relacji do 2004 roku*, III. *Infrastruktura współpracy*, IV. *Obszary oddziaływania* V. *Kontekst mechanizmów polityki regionalnej UE*), z których każdy zawiera od 4 do 5 podrozdziałów, i zakończenie. Ponadto rozprawa posiada spis tabel, map i rysunków oraz bibliografię, która liczy 16 stron (ss. 165-181). Wykorzystane źródła i literatura przedmiotu zostały podzielone przez Autorkę na dwie kategorie i szereg podkategorii – I. *Materiały źródłowe* (a. *Akty normatywne*, b. *Strategie*, c. *Oświadczenia*, d. *Programy*, e. *Sprawozdania i raporty*) oraz II. *Literatura przedmiotu* (a. *Materiały dotyczące polityki regionalnej Unii Europejskiej*, b. *Materiały dotyczące współpracy Polski i Niemiec*, c. *Materiały dotyczące współpracy na poziomie samorządowym*, d. *Materiały Euroregion Nysa i Partnerstwo Odra*, e. *Materiały Programów Pomocowych Unii Europejskiej*, f. *Materiały prasowe*, g. *Elektroniczne portale informacyjne*).

We wstępie mgr Joanna Karpińska-Olszewska dokonała charakterystyki problemu badawczego, którym są relacje samorządów Dolnego Śląska i Wolnego Państwa Saksonia w perspektywie lokalnej, regionalnej oraz unijnej. Poziom lokalny połączyła z takimi sformalizowanymi formami współpracy międzynarodowej pomiędzy regionami, jak Euroregion Nysa, program Partnerstwo Odra oraz z inicjatywami samorządów miast, które posiadają partnera na terenie Saksonii – czyli Wrocławia, Jeleniej Góry, Legnicy i Wałbrzycha (s. 5). Drugi z nich powiązała z działalnością Urzędu Marszałkowskiego, Sejmiku Województwa Dolnośląskiego i Dolnośląsko-Saksońskiej Grupy Roboczej, „dla których to podmiotów partnerami stały się struktury samorządowe funkcjonujące w kraju związkowym Saksonia” (s. 5). Z kolei poziom unijny powiązała z polityką regionalną Unii Europejskiej (s. 7). Zasadniczo zgadzam się z tym podziałem, choć ze względu na fakt, że Euroregion jest sformalizowaną formą współpracy transgranicznej pomiędzy regionami co najmniej dwóch

państw członkowskich UE, Euroregion Nysa mógłby być analizowany w perspektywie regionalnej, albo wręcz unijnej.

Autorka w swoich rozważaniach nie posłużyła się żadną perspektywą badawczą. Wśród metod badawczych wymienionych we wstępie znalazła się metoda systemowa, historyczna, instytucjonalno-prawna, analizy decyzyjnej oraz analiza treści (s. 8-9). Dobór metod badawczych należy uznać za poprawny. Postawiona we wstępie hipoteza główna głosi, że „relacje budowane przez samorządy Dolnego Śląska wobec Saksonii umiejscawiają ten kraj związkowy RFN w roli partnera strategicznego dla regionu dolnośląskiego, co wpływa pozytywnie na intensywność i skalę realizowanych projektów” (s. 8). Hipoteza pomocnicza głosi zaś, że „stopień rozwoju relacji wobec Saksonii to efekt wykorzystania pomocy finansowej oraz możliwości instytucjonalnych i prawnych wynikających z polityki regionalnej Unii Europejskiej, co przyczynia się do europeizacji kontaktów oraz przeniesienia ich na poziom ponadnarodowy” (s. 8). Ponadto Doktorantka postawiła 4 pytania badawcze oscylujące wokół relacji i współpracy samorządów Dolnego Śląska i Saksonii oraz wpływu unijnej polityki regionalnej na ich współpracę gospodarczą (s. 8).

Joanna Karpińska-Olszewska we wstępie rozprawy doktorskiej przedstawiła również zawartość poszczególnych rozdziałów (s. 13-15) oraz dość szeroko odniosła się do materiałów wykorzystanych przy jej pisaniu (s. 9-13). Jako priorytetowe dla współpracy Dolnego Śląska i Saksonii podaje *Wspólne oświadczenie o współpracy pomiędzy Województwem Dolnośląskim i Wolnym Krajem Saksonia* (s. 4, 10), czego nie neguję, niemniej muszę zaznaczyć, że prawidłowa nazwa dokumentu, to *Wspólne oświadczenie o współpracy pomiędzy Województwem Dolnośląskim i Wolnym Państwem Saksonia*. Prawidłowa nazwa dokumentu przywołana została na stronie 67 i w bibliografii (s. 166).

Pewne zastrzeżenia budzi brak wyraźnie zaznaczonych ram czasowych rozprawy. Wprawdzie Doktorantka podkreśla, że „cezurę dla zbadania relacji samorządów Dolnego Śląska i ich aktywności podejmowanych wobec Saksonii stanowi przystąpienie Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku” (s. 6), ale analizując zawartość pracy doktorskiej nie można pominąć faktu, że cezura ta nie wyznacza daty początkowej badania. Sama Autorka wielokrotnie przywołuje wydarzenia i działania, które podejmowane były wcześniej. Na przykład w podrozdziale 1.1. *Konceptualizacja pojęcia* oraz 1.2. *Geneza i ewolucja* omawia kształtowanie wspólnotowej polityki regionalnej od 1957 roku, w podrozdziale 2.4. *Obszary współdziałania*, 4.3. *Wrocław – perspektywa stolicy województwa* i 5.1. *Program Interreg Polska-Saksonia* rozpoczyna narrację od 1999 roku, natomiast w podrozdziale 2.1.

Charakterystyka regionów cofa się aż do XV w. Tylko w jednym podrozdziale pracy, 3.1. *Implementacja polityki regionalnej*, datą początkową analizy jest rok 2004.

Równie duże trudności stwarza ustalenie daty końcowej badania. Najczęściej Doktorantka kończy analizę na roku 2021 – w podrozdziale 3.1. *Implementacja polityki regionalnej*, 3.4. *Dolnośląsko-Saksońska Grupa Robocza*, 4.1. *Euroregion Nysa*, 4.2. *Partnerstwo Odra* oraz 5.4. *Wsparcie dla inwestycji prywatnych przedsiębiorców*. Jeden podrozdział, 2.4. *Obszary współdziałania*, nie wybiega poza rok 2004, zaś trzy – 3.2. *Urząd Marszałkowski Dolnego Śląska*, 4.5. *Powiązania partnerskie średniego i niskiego szczebla* oraz 5.1. *Program Interreg Polska-Saksonia* – zarysowują perspektywę badawczą do 2027 roku. Owa niejednorodność dat rozpoczynających i kończących badanie sprawia, że można mieć wątpliwości, czy Autorka dostatecznie przemyślała strukturę i zawartość pracy, tym bardziej, że w tytule ustaliła rok 2004 jako datę początkową badania.

W rozdziale I mgr Joanna Karpińska-Olszewska zarysowała ideę miast partnerskich, najważniejsze definicje, cele i zasady oraz rozwój wspólnotowej i unijnej polityki regionalnej rozpoczynając od powoływania do życia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej i wskazując na kolejne cezury związane z jej rozwojem. Ta część rozdziału została opracowana rzetelnie i nie budzi zastrzeżeń. Natomiast w części poświęconej prawnym podstawom polityki regionalnej pojawiają się błędy rzeczowe – Autorka sugeruje, że Traktat rzymski ustanowił Europejską Współpracę Gospodarczą (s. 31), jako rozporządzenia obowiązujące przywołuje: 1. *Rozporządzenie nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie 1783/1999* (s. 32-33) uchylone przez *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006*, 2. *Rozporządzenie nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie 1784/1999* (s. 33) uchylone przez *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006*, 3. *Rozporządzenie Rady (WE) nr 1084/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) 1164/94* (s. 33) uchylone przez *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006* oraz 4.

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (s. 34) uchylone przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 21 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

Analizując w rozdziale II relacje Dolnego Śląska z Wolnym Państwem Saksonia, Autorka skoncentrowała się na scharakteryzowaniu regionów oraz historycznych uwarunkowań współpracy, aby następnie wskazać obowiązujące ramy prawne owej współpracy międzynarodowej na poziomie międzynarodowym, regionalnym i lokalnym (podrozdział 2.3. *Ramy prawne*). Pierwszy z nich połączyła z dokumentami przyjętymi przez Radę Europy (wspominając o *Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi* – s. 66), Unię Europejską (nie wymieniając żadnych dokumentów z nazwy – zostały one przedstawione w podrozdziale 1.2. *Geneza i ewolucja* – s. 25-34) oraz Polskę i Niemcy (przywołując treść art. 12 *Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy* – s. 66-67). Takie zarysowanie ram prawnych polsko-niemieckiej współpracy na poziomie międzynarodowym uważam za niewystarczające. Zabrakło, na przykład, nawiązań do przyjętej przez Radę Europy *Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego* (art. 3, 4, 10, 12), którą Polska ratyfikowała w 1993 roku, a która sprzyja podejmowaniu przez samorządy współdziałania z partnerami zagranicznymi, bowiem tworzy podstawy prawne tejże współpracy oraz stabilne i ujednolicone standardy jej nawiązywania (o Karcie wspomniano w podrozdziale 4.1. *Euroregion Nysa* – s. 101).

Analizując poziom regionalny współpracy międzynarodowej, mgr Joanna Karpieńska-Olszewska prawidłowo przywołuje *Wspólne oświadczenie o współpracy pomiędzy Województwem Dolnośląskim i Wolnym Państwem Saksonia*. W podrozdziale 2.3. *Ramy prawne* należało również uściślić, że zgodnie z prawem polskim podstawą do podejmowania

współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym jest *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku* (art. 172 ust. 2), *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (art. 18 ust. 2 pkt 12, art. 84a), *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym* (art. 12 pkt 9a, art. 75a), *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa* (art. 12 ust. 2, art. 18 pkt 13 i 14, art. 41 ust. 2 pkt 5) oraz *Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych* (art. 2 ust. 1 i 2, art. 4 ust. 1-5, art. 6). Natomiast ramy prawne współpracy międzynarodowej na poziomie regionalnym w Republice Federalnej Niemiec stanowi *Ustawa Zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec z dnia 23 maja 1949 r.* (art. 28 ust. 2, art. 30). Ze względu na ustrój polityczny Niemiec, odniesienia do współpracy międzynarodowej znajdują się również pośrednio lub bezpośrednio – jak w przypadku Konstytucji Saksonii (art. 12) – w konstytucjach krajów związkowych. Doktorantka, co prawda, odnosi się do podstaw prawnych regionalnej i lokalnej współpracy polsko-niemieckiej w podrozdziale 1.5. *Idea miast partnerskich* (s. 50) oraz 2.1. *Charakterystyka regionów* (s. 61), ale w sposób niepełny. Dla logiczności wywodu należałoby przenieść stosowne fragmenty pracy do omawianego podrozdziału 2.3.

W rozdziale III Doktorantka w kompetentny sposób zanalizowała infrastrukturę współpracy samorządowej Dolnego Śląska i Wolnego Państwa Saksonia. W tej części rozprawy na szczególną uwagę zasługuje rzetelne opracowane kompetencji i wpływu Urzędu Marszałkowskiego oraz Sejmiku Województwa Dolnośląskiego na wyżej wymienioną współpracę (podrozdział 3.2. *Urząd Marszałkowski Dolnego Śląska* – s. 81-88 i 3.3. *Zaangażowanie Sejmiku Województwa Dolnośląskiego* – s. 88-92). Mgr Joanna Karpińska-Olszewska dokonała również analizy działalności Dolnośląsko-Saksońskiej Grupy Roboczej, której celem jest umożliwienie skutecznej współpracy między poszczególnymi wydziałami dolnośląskiej administracji rządowej i samorządowej a ministerstwami kraju związkowego Saksonia (s. 92-99).

Rozdział IV koncentruje się na analizie współpracy samorządów Dolnego Śląska i Wolnego Państwa Saksonia na płaszczyźnie regionalnej i lokalnej. W jego ramach Autorka podjęła się przedstawienia kooperacji wykraczającej poza wymienione samorzady, czyli w ramach Euroregionu Nysa, który angażuje również partnerów ze strony czeskiej, oraz Partnerstwa Odra, w którym współpracują województwa Wielkopolskie, Zachodniopomorskie, Dolnośląskie i Lubuskie oraz niemieckie kraje związkowe Berlin, Brandenburgia, Meklemburgia-Pomorze Przednie i Saksonia (podrozdział 4.1. *Euroregion Nysa* – s. 100-108,

4.2. *Partnerstwo Odra* – s. 108-115). Ponadto w rozdziale tym przybliżone zostały działania samorządu Wrocławia, Legnicy, Wałbrzycha i Jeleniej Góry oraz idea miast partnerskich i formy jej wspierania na unijnym poziomie (podrozdział 4.3 *Wrocław – perspektywa stolicy województwa* – s. 115-121, 4.4. *Relacje Jeleniej Góry, Legnicy i Wałbrzycha* – s. 121-127). Dokonana analiza pozwoliła magister Joannie Karpińskiej-Olszewskiej na wyciągnięcie interesującego wniosku, mianowicie, że Zgorzelec i Görlitz, Bolesławiec i Pirna oraz Lubau i Löbau to obszary, w których instrumenty finansowe unijnej polityki spójności nie są w pełni wykorzystywane.

Mając na względzie hipotezę pomocniczą, interesujący jest ostatni rozdział poświęcony wpływom unijnych programów, jak Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia, na relacje samorządów Dolnego Śląska i Saksonii. Autorka prawidłowo nawiązała w nim do celów programu oraz określiła konkretne obszary wsparcia. Krytycznie podkreśliła, że uzyskanie finansowania w każdym z celów Programu INTERREG III A Polska-Saksonia dla perspektywy finansowej 2004-2006, w tym poprawy zatrudnienia oraz stabilizacji sytuacji demograficznej, było niemożliwe (podrozdział 5.1. *Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia* – s. 140). Analizując zaangażowanie w program samorządów Dolnego Śląska i Saksonii magister Joanna Karpińska-Olszewska słusznie wnioskuję, że przyczynił się on do intensyfikacji i europeizacji ich kontaktów (s. 140, 142). W dalszej części rozdziału Doktorantka analizuje *Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013*, który „nie obejmuje bezpośrednio współpracy pomiędzy samorządami Dolnego Śląska i Saksonii”, ale stanowi „inicjatywę mającą na celu poprawę rozwoju regionalnego, co w sposób pośredni przyczynia się (...) do wspierania relacji wskazanych samorządów” (s. 147) oraz współpracę prywatnych przedsiębiorców opierającą się na unijnych instrumentach finansowych (podrozdział 5.4. *Wsparcie dla inwestycji prywatnych przedsiębiorców* – s. 152-155).

Zakończenie podsumowuje wątki podjęte w pracy. Z badań przeprowadzonych przez Joannę Karpińską-Olszewską, wynika, że współpraca pomiędzy Dolnym Śląskiem i Wolnym Państwem Saksonia jest jej szczególną formą opartą na bogatym, wspólnym dziedzictwie historycznym (s. 157). Intensyfikacja kooperacji, która nastąpiła po 2004 roku „stanowiła kontynuację i rozwinięcie transformacji ustrojowych i przemian politycznych w Polsce i w Niemczech, zaistniałych w latach 1989-1990” (s. 157), zaś kontakty samorządów dolnośląskich i saksońskich „należy postrzegać także przez pryzmat zmieniających się oczekiwań społecznych” (s. 158). Doktorantka podkreśliła, że przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wyznaczyło silną cezurę w relacjach samorządów Dolnego Śląska i Saksonii (s. 158) oraz że

„polityka regionalna UE stworzyła dla Dolnego Śląska i Saksonii dodatkowy filar we współpracy, umożliwiła jej pogłębienie i zapewniła stały, cykliczny rozwój w ramach poszczególnych perspektyw finansowych” (s. 158), z czym w pełni się zgadzam.

Język pracy jest klarowny i adekwatny do publikacji, aczkolwiek zdarzają się błędy językowe i literówki, na przykład:

- „(...) wprowadzona została Klasyfikację Jednostek Terytorialnych (...)” (s. 17),
- „(...) państwom członkowskim strat spowodowanych jego przynależnością do Unii Europejskiej” (s. 23),
- „(...) wspólnoty europejskiej (...)” (s. 24),
- „(...) w zaprezentowanych 17 grudnia 1963 roku Raporcie (...)” (s. 25),
- „(...) dotychczasowego sposobu postrzeganie roli państwa” (s. 27),
- „(...) praz zmniejszenie (...)” (s. 28),
- „(...) w ramach Europejskim Funduszu Strukturalnym (...)” (s. 36),
- „(...) ni stanowi obecnie (...)” (s. 37),
- „Założenia polityki regionalnej w perspektywie lat 2000-2006 ograniczono liczbę przyjmowanych dotychczas celów do poziomi trzech (...)” (s. 40),
- „(...) pomiędzy Dolny Śląskiem” (s. 67),
- „(...) Europejskiej współpracy terytorialnej (...)” (s. 100),
- „(...) iż, 2004 roku wyznaczył (...)” (s. 158),
- „(...) nową, skowo wyższą (...)” (s. 158).

Choć Autorka przeprowadziła pogłębioną kwerendę obejmującą kluczowe dokumenty i opracowania, bibliografia powinna zostać uzupełniona o:

- Konstytucję Bawarii (*Verfassung des Freistaates Bayern in der Fassung der Bekanntmachung vom 15. Dezember 1998 (GVBl. S. 991, 992)*),
- *Europejską Kartę Samorządu Lokalnego sporządzoną w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.*, Dziennik Ustaw 1994 nr 124 poz. 607,

- *Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym*, Dziennik Ustaw 1998 nr 91 poz. 578,
- *Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie Funduszy Strukturalnych*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 161 z dnia 26.06.1999,
- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 247/259 z dnia 20.12.2013,
- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 347/289 z dnia 20.12.2013,
- *Rozporządzenie nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie 1784/1999*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 210/12 z dnia 31.7.2006,
- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 347/470, 20.12.2013,
- *Rozporządzenie nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 210/19 z dnia 31.7.2006,
- *Rozporządzenie Rady (WE) nr 1084/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) 1164/94*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 210/79 z dnia 31.7.2006,
- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1084/2006*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 347/281 z dnia 20.12.2006,

– Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 371/1 z dnia 27.12.2006,

– Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 21 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 231/159 z dnia 30.6.2021.

Jestem przekonana, że bibliografię wzbogaciłyby również na przykład monografie S. Cioka, S. Dołzbłasz, A. Raczyka, *Dolny Śląsk problemy rozwoju regionalnego*, Wrocław 2006 i K. Szmigiel, *Regionalne po co i z kim? Relacje międzynarodowe samorządów województw*, Warszawa 2009 oraz artykuł naukowy A. Kamińskiego, *Współpraca wojewódzkich władz samorządowych Dolnego Śląska z Niemcami*, „Niemcoznawstwo 14. Niemcy w stosunkach międzynarodowych w XX i XXI wieku” R. Gelles (red.), Wrocław 2006.

Należy nadmienić, że część zapisów bibliograficznych powinna zostać poprawiona, gdyż zdarzają się w nich błędy, na przykład:

- brakuje imienia i nazwiska autora, miejsca i daty publikacji (np. w artykule pt. *Zgorzelec jako miasto pograniczne w opiniach mieszkańców* – s. 173),
- brakuje tytułu publikacji przy adresie internetowym, który zresztą jest niepoprawny (https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/policy/what/investment-policy/ – s. 171),
- brakuje dat publikacji (np. w protokołach – s. 165, w materiałach z posiedzeń Dolnośląsko-Saksońskiej Grupy Roboczej – s. 169-170, w wywiadzie ze Stanisławem Longawą – s. 179, w publikacji o instrumentach finansowych polityki regionalnej UE – s. 179),
- brakuje daty wejścia na stronę internetową (np. przy publikacji *Regiony partnerskie i Współpraca zagraniczna* – s. 175).

Błędy zdarzają się również w części przypisów (w 179, 180 – niewłaściwie podane źródło; w 160, 168, 452 – brak autora i nazwy artykułu; w 191, 216, 231, 232, 268, 269, 271, 279-282, 302, 391, 398, 400, 433, 443 – brak miejsca wydania publikacji i daty; w 209, 212-215, 228, 229, 243, 244, 252, 255, 279-282, 318, 326, 335, 337, 339, 360, 367, 468, 472 – brak numeru strony dokumentu; w 92, 94, 201, 348, 351, 359, 375 – zamiast pełnej nazwy dokumentu powinno zostać użyte *op. cit.*, w 233-242 – znak & zamiast s.; w 244, 419 – powinno zostać użyte słowo *Ibidem* zamiast pełnej nazwy dokumentu).

Sugerowałabym również uzupełnienie pracy o brakujące przypisy – s. 38, 2 akapit (*Rozporządzenie ramowe 1260*); s. 39, 3 akapit (cele w ramach polityki regionalnej); s. 62, 1 akapit (Konstytucja Saksonii); s. 62, 2 akapit (wybór premiera Saksonii); s. 63, 1 akapit (brak przypisu wieńczącego cytaty); s. 68, 1 akapit (*Wspólne oświadczenie o współpracy*); s. 68, 2 akapit (umowy bilateralne między miastami); s. 68, 3 akapit i 69 1 akapit (Dolnośląsko-Saksońska Grupa Robocza); s. 70, 1 akapit (spotkanie Marszałka i Premiera); s. 77, 2 akapit (Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego); s. 92, 3 akapit i 93, 2 akapit (Dolnośląsko-Saksońska Grupa Robocza); s. 116, 2 akapit (polityka zagraniczna Wrocławia); s. 118, 1 akapit (wizyta młodzieży w kwietniu 2010 r.); s. 130, akapit 1 (Interreg); s. 133, 3 akapit (Lubań); s. 152, akapit 3 (PKB Województwa Dolnośląskiego).

Podsumowując, mgr Joanna Karpińska-Olszewska przedstawiła ważny w sensie poznawczym i praktycznym problem badawczy dotyczący relacji samorządów Dolnego Śląska i Wolnego Państwa Saksonia w perspektywie polityki regionalnej Unii Europejskiej. Praca niewątpliwie wypełnia lukę w polskich badaniach nad tym zagadnieniem. Sposób prezentacji zagadnienia nie jest pozbawiony wad (wskazanych powyżej), niemniej ukazuje problem badawczy w ujęciu całościowym. Doktorantka zrealizowała założenia badawcze oraz udzieliła odpowiedzi na postawione we wstępie pytania badawcze. Analiza przeprowadzona w poszczególnych rozdziałach pracy pozwoliła w pełni zweryfikować sformułowane we wstępie hipotezy badawcze (główną i poboczną), jak również pokazała umiejętność wyciągania przez Autorkę wniosków.

Wniosek końcowy:

Stwierdzam, że rozprawa doktorska opowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z ustawą o stopniach i tytule naukowym. Wnoszę o dopuszczenie Doktorantki Joanny Karpińskiej-Olszewskiej do publicznej obrony.
